

OKUYUCULARINA BAKIŞ AÇISI KAZANDIRMA YÖNÜYLE AYLA ÇINAROĞLU'NUN ÇOCUK ÖYKÜ VE ROMANLARI

İbrahim KIBRIS *

ÖZET

Nitelikli bir çocuk kitabı, çocuklara üç yönden yararlı olur: Bakış açısı kazandırma, bilgi verme ve estetik duygular yaşatma. Bu seçeneklerden ikisi bir yana bırakılarak, bu yazının konusu olması nedeniyle *Bakış açısı* üzerinde durulmuştur. Bakış açısı; “Bir olay, konu veya düşünce incelenirken izlenen belirli yön, görüş açısı, açılım.” diye tanımlanabilir. Bu tanımdan da anlaşıldığı gibi, henüz gelişimini tamamlamamış bir çocuğa, çevresinde karşılaştığı olay ve problemlere karşı; iyiden, doğrudan ve güzelden yana bir tutum takınması için olumlu bir bakış açısı kazandırılabilir mi? Bu konuda ne tür yaşantı örneklerinden yararlanılır?

Bu soruların yanıtları yazınsal nitelikli çocuk kitaplarıyla tanınan Ayla Çınaroğlu'nun öykü ve romanlarından oluşturulan bir kesitten yararlanılarak verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca; “Çınaroğlu'nun bu yönde bir çabası var mı? Bunu hangi yaşantı örnekleriyle yapmaya çalışmıştır?” sorularına da yanıt verilmeye çalışılmıştır. Böylece, çocuk kitabı yazmak isteyen yazarlara da, yapıtlarında aktarmaya çalışacakları bakış açısı kazandırmaya yönelik tutumların nasıl olması gerektiği konusunda bir fikir vermesi amaçlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Bakış açısı, çocuk kitabı yazarı, çocuk kitabı yazmak, Ayla Çınaroğlu, yazınsal nitelikli çocuk kitabı

ABSTRACT

A high quality children's book is beneficial to children in three ways: giving them a view point, to give advice and to teach aesthetical values. This paper excludes two of them and focuses on 'giving a viewpoint'. A viewpoint can be defined as a perspective adopted while examining an event, an issue or an idea. Depending on this definition is it possible to gain a positive viewpoint for problems around to a child who has not completed his/her growing process? What kind of experiences could be beneficial about this subject?

In this paper, the answers of these questions will be provided through literary products of Ayla Çınaroğlu, who is a well known author of children's books. Besides, other questions like if Çınaroğlu has this kind of an aim will be answered through different examples. Thus at the end, clues about writing children's books aiming to gain children positive viewpoints towards life will be provided as well.

Key words: viewpoint, author of children's book, writing children's books, Ayla Çınaroğlu, literary children's books

1. GİRİŞ

Bakış açısı kavramını “Bir olay, konu veya düşünce incelenirken izlenen belirli yön, görüş açısı, açılım.” olarak tanımlamak mümkündür (Türk Dil Kurumu, 2005: 95). Ancak bu kavramı, yazınsal nitelikli kitapların, çocuklara kazandırmak istedikleri açısından ikiye ayırmak mümkündür:

1. Yaratıcı bakış açısı kazandırma (Verilmek istenen iletiden yola çıkarak yeni bakış açıları ve çıkarımlar keşfetme),
2. Eleştirel bakış açısı kazandırma (Düşünen ve düşündüğünü araştırabilen, soran, sorgulayan, eleştirel bakış açısını kazandırma).

Yazınsal nitelikli bir çocuk kitabı çocuklara üç düzeyde yararlı olmalıdır.

Bunlar; bilgi sunma, bakış açısı sunma ve estetik yaşantılar sunma biçimindedir. Ancak bunlardan birincisi, roman ve öykü türü yazılarda, her ne denli çocuklar için yazılsalar da, doğrudan hedeflenen bir yarar değildir. Roman ve öyküler duygusal yönleri ağır basan, bir sanat yapısının taşınması gereken nitelikleri taşıyan yazılar olduğu için, ilk elden bilgi sunmak gibi didaktik-öğretici-bir hedefleri yoktur. Ancak böyle bir roman ya da öyküde büyüklerin yaşantılarından, yaşamla ilgili deneyimlerinden kesitler sunulabileceği için, bunları okuyan çocukların yaşam deneyimleri de ister istemez zenginleşmiş olacaktır. Böylece çocukların, içinde buldukları topluma uyumunda yarar sağlayan bu eserler didaktik bir işlevi de yerine getirmiş olacaktır.

Ayrıca bu tür eserler çocuklara yaşamla ilgili bir bakış açısı sunma işlevini de yerine getirmelidir. Sergilenen örnek yaşantılar yoluyla çocukların türlü durum ve olaylarla ilgili olarak yorum yapabilme, eleştirel bir tutumla olgu ve olaylara sorgulama, onları yaratıcılığa yönlendirme biçiminde olmalıdır. Ancak bir öykü ya da bir roman bu işlevleri yerine getirirken, hiçbir zaman bunu doğrudan ve yalın biçimde yapmamalıdır. Bu işlevini estetik yaşantılar yoluyla, imgesel bir anlatımla ve sezdirme yoluyla yerine getirmelidir. Bakı açısı genel olarak ana düşünceyle verilebileceği gibi, bu ana düşünceyle ilgili yardımcı ya da alt düşüncelerle de verilebilir.

Kısacası bir öykü ya da romanın öncelikli işlevi okuyucusunun yaşam deneyimlerini zenginleştirmek, onun yaşama karşı bakış açısını geliştirip değiştirmek olmalıdır. Ancak bunu yaparken de sanatın bir kolu olan yazınsal olanaklardan da yararlanmasını bilmelidir.

2. ARAŞTIRMANIN AMACI

Büyükler için yazarlar, duygu ve düşüncelerini diledikleri gibi anlatabilirler. Ancak çocuklar için yazmak, büyükler için yazmanın ötesinde, sorumluluk isteyen bir iştir. Çünkü çocuk yazarının okuru henüz gelişimini tamamlamamış, neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilemeyen, henüz gelişmekte olan bir insandır. Bu nedenle ona neyin nasıl sunulduğu önemlidir. Bu araştırmanın amacı, bu yönüyle Ayla Çınaroğlu'nun; çocuk öykü ve romanlarında yukarıda sözü edilen sorunla ilgili bilinçli bir tutum izleyip izlemediğini saptamaya çalışmaktır.

3. ARAŞTIRMANIN KAPSAMI VE YÖNTEMİ

Bu çalışmada, daha çok “bakış açısı” üzerinde durulacaktır. Bu amaçla da Ayla Çınaroğlu'nun Mavibulut yayınlarınca “Öykü kitapları” olarak okuyucuya sunduğu 9-12 yaş arasına seslenen yedi kitabı incelenmiştir. * Kitaplarda yer alan; çocuk okurlara bakış açısı kazandırma, bu amaçla onlara kimi olay ve olgular karşısında nasıl davranacaklarıyla ilgili seçenekler sunan ya da hazır görüşlerin sunulduğu kısımlar taranmış ve not alınmıştır. Daha sonra da bu kısımlar, öykünün bütünü içindeki yerine oturtularak özetlenmiş ve metin içindeki bağlamıyla birlikte saptanmaya çalışılmıştır.

* 1. Çikolatayı Kim Yiyecek, Uçanbalık Yayınları, İstanbul 2007 (Birinci Basım: 2002).
2. En Büyük Takım Bizim Takım, Uçanbalık Yayınları, İstanbul 2007 (Birinci Basım: 1998).
3. Altın Kanatlı Topçin, Uçanbalık Yayınları, İstanbul 1997 (Birinci Basım: 1995).
4. Mago, Uçanbalık Yayınları, İstanbul 1997 (Birinci Basım: 2000).
5. Tülüş, Uçanbalık Yayınları, İstanbul 2001.
6. Beyaz Benekli At, Uçanbalık Yayınları, İstanbul 2006 (Birinci Basım: 1995).
7. Uzun Güzeli, Uçanbalık Yayınları, İstanbul 1995 (Birinci Basım: 2007).

* Yrd. Doç. Dr., Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi.

4. İNCELENENEN ÖYKÜ VE ROMANLARDA BAKIŞ AÇISI KAZANDIRMAYA YÖNELİK TUTUMLARLA İLGİLİ SAPTAMALAR

Çınaroğlu'nun "Çikolatayı Kim Yiyecek" adlı kitabı 8 farklı öyküden oluşmaktadır. Öyküler, genel olarak çocuk kahramanlı olup çocuğun dünyasında gerçekleşebilecek türden olayları içeren, belli bir ana düşünceyi dile getirmekten çok, çocukları sıkımayacak, onlara okuma alışkanlığı kazandırmaya yönelik yalın öykülerdir. Ancak, zaman zaman, çocukların muhakeme yapmasına neden olabilecek, eleştirel bir bakış açısına yönelik durumlar da yok değildir. "Yağmur Yağarsa" adlı öyküde, öykü kahramanı, Gülten Abla'ya yaprakların sonbahardaki değişimleriyle ilgili bir soru sorar. Gülten abla soruyu yanıtladıktan sonra, öykü kahramanı Mine'ye şöyle der: (...) İşte, ağaçlar böyle soyununca da insanların giyinmesi gerekiyor. Çünkü havalar soğumaya başlıyor. " (s. 20).

Böylece, son bahardaki değişim düz bir biçimde değil, bir gerçeğin soyutlanmasıyla ve bir tür dolaylamayla verilmiş oluyor.

"Ablamın Kolu Kırıldı" adlı öyküdeyse, ilgi çekmek için hastalanan bir çocuğun ağzından, bu davranışın yanlışlığı şu sözlerle belirtilir: "Evin kralı değil, ülkenin, dahası dünyanın hükümdarı olmak bile vız gelir. Ben yalnızca iyileşmek istiyorum..."(s. 32).

"Hırsıza Mektup" adlı öyküdeyse, bir beyaz güvercini çalan hırsızın bu yöndeki davranışlarını değiştirme isteği yine bir çocuğun ağzından dile getirilir. Başka bir kişinin, benzer bir davranışı yapmaması için, ona çok duygusal bir yolla farklı bir bakış açısı kazandırılmaya çalışılır. Mektubu yazan çocuğun son cümleleri şöyledir: "Yanıyorsun... Sen onu bizden değil, mavi göklerden çaldın. Tutsak da olsa yalnızca mavi gökleri düşünüyor o, mavi göklerin güvercinidir, senin değil..." (s. 54)

Son öykü olan "Kedilerim"deyse, bir dizi olay yoluyla, insanların hayvanlara karşı olan sorumluluğu belirtilmeye çalışılır. Böylece Çınaroğlu, çocuk okurlarına örnek yaşantılar sunarak, hayvanlara farklı bakış açılarıyla yaklaşılması gerektiğini anlatmak ister (s. 55 +).

Mago adlı romandaysa, insan olmaya özenen minik maymun Mago'nun penceresinden, içinde yaşadığımız toplum değişik yönleriyle anlatılmaya çalışılır. Maymun terbiyecisi Kırık Amca, yıllardır emrindeki hayvanları eğitmek için katı yöntemler kullanmıştır. Sonunda, geç de olsa yanıldığını anlamış ve bu katı davranışın yerini sevgiye bırakmıştır. Artık anlamıştır ki, eğitimde, sevgi katılıktan çok daha önemlidir. Romanda Kırık Amca'nın bu konuyla ilgili düşünceleri şöyle dile getirilir:

"Bu yüzden de bütün sevgisini hayvanlara vermişti. Hatasını, belki de böylece düzeltmeye çalışıyordu. Eskiden yaptığı gibi; daha doğrusu ustasından öğrendiği gibi hayvanları korkutarak, aç bırakarak, acı çektirerek terbiye etmeye çalışmıyordu artık. Onlarla daha başka, insanca bir iletişim kurmaya çalışıyordu. Çoğu zaman başarıyordu da bunu. Sevgi ve anlayışla yaklaşarak yaptırıyordu istediklerini." (s. 8)

(...)

"Terbiyecisi; bu yaşlı adam, eğer istese ona zorla, döverek, aç bırakarak her istediğini yaptırabilirdi. Bu mümkündü. Ama öyle yapmıyordu Kırık Amca, buna

gerek görmüyordu; hep sevgiyle, anlayışla, sabırla yaklaşıyordu ona. (s. 10)."

Maymun ailesinden olan İrimay, artık kendisinin, içinde yaşadığı toplumda gereksiz olduğuna inanmıştır. Bu yüzden de yapabileceği pek çok şeyden bile kendisini uzak tutmaktadır. Arkadaşı Kınalı Çip, İrimay'a bir şeyler yapmanın, yararlı olmanın gerekliliğini söyler ve böylece okura da içinde bulunulan topluma yararlı olmayla ilgili bakış açısı sunulmaya çalışılır:

"Sonuçta o da (Kınalı Çip, İ. K.) gösterilere çıkması, yeteneklerini sergilemesi gerektiğini söylüyordu. 'Gösterilere çıkarsan, mutlu olursun' diyordu. 'Çocuklar çok sever seni. Konuşabildiğine göre şarkı da söyleyebilirsin. Güzel, renkli giysiler giyiniş çıkarsın piste. Ben de yardımcı olurum o zaman.' "

Mago insanların içinde, onlara uyum sağlamıştır. Yine de zaman zaman kendisiyle ilgili muhakemeler yapar. Böylece romanda, okuyucunun insan olmayla ve insan gibi yaşamakla ilgili görüşü etkilenmeye çalışılır: "Şimdi Mago daha da bilinçli, derinliğine düşünebiliyordu. Şu zavallı köpeçik, sanki Mago'nun başına gelebileceklerin bir örneğini gösterir gibiydi. Yok yok, o bir hayvan değildi artık. Ama gerçek bir insan olması, insanlarla birlikte, insan gibi yaşayabilmesi için çalışması gerekecekti."

Aynı romanda okuma yazma bilmenin önemine yönelik de, okuyucunun bakış açısını etkileyebilecek şu cümlelere yer verilir: "Ne olur okuyup yazmayı bilseydi. Saati okumayı da... Bilseydi eğer, o zaman... Saate gitti gözü gene. O da ne?.. Az uzunca olan yukarıdaki ok biraz sağa doğru ilerlemişti işte. Bir yandan ekmeğini yerken, bir yandan da ilgiyle, sabırla yeniden izlemeye koyuldu." (s. 57).

Mago insan olmak, insan gibi davranabilmek konusunda başlangıçta biraz çekimserdir. Ancak daha sonra kendi kendine, eleştirel bir yaklaşımla hem çalışkan ve başarılı olmanın önemini dile getirir. Böylece okuyucunun da insan olma konusundaki bakış açısı etkilenilmeye çalışılır: "Ama ne olursa olsun yılmayacaktı. Değil mi ki bu sınavı başarıyla atlatmıştı, bundan sonrakileri de başarabilirdi. Başarmak için elinden geleni yapacaktı. İşte böylesine kararlıydı okuldaki yaşantısının ilk gününde." (s. 64).

Mago, hizmetli olarak çalıştığı okulun görevlilerinin davranışlarını da sorgular. Sonunda doğru olanın ne olması gerektiğiyle ilgili olarak bir yargıya varılır ve okuyucuya da eleştirel bir bakış açısı geliştirmesi için bir fırsat sunulur: "Baş yönetici Hanım'la yardımcısının kusur arayan, aşağılayıcı, sert bakışları olmasa daha da mutlu olacaktı Mago. Yapmasını istedikleri şeyleri emir vererek değil, yumuşakça söyleselerdi çok, çok daha mutlu olacaktı." (s. 67).

Mago, okulda ağlarken gördüğü, içini çeke çeke ağlayan kız çocuğunu susturmak için bir yol arar. Bunun için de yine kendi kendine bir sorgulama yapar. Böyle durumlarda ne yapılabildi? Bu sırada, böyle durumlarda babasının ne yaptığı gelir aklına. Kendisi huysuzlanmaya başladığında, babası ilginç bir şekilde konuyu değiştirir, onun ilgisini başka yöne çekerdi. Mago da kıza anısını yaparak onun ilgisini dağıtır ve onu ağlamaktan alıkoymuş olur (s. 70).

Yine Mago, küçük çocukların iyi beslenip gelişebilmeleri için durumu kendi

kendine sorgular ve sonunda çalıştığı okulda öğretmen olan Erdem Bey'den duyduklarını okuyucuya aktarır:

“Ne var ki; küçük çocukların iyi gelişebilmesi için başka tür besinlere de gerek olduğunu anlatmıştı Erdem Öğretmen. Sabah kahvaltısında verdikleri sulu çorbanın besleyici niteliği yoktu. Arada bir peynir kırıntıları, çürük birkaç zeytin de veriyorlardı, ama bunlarla ancak bir kuş doyabilirdi. Yumurta? Et? Balık? Taze meyve?.. Çocukların yemesi gereken şeylerden hiçbiri yeterince verilmiyordu. İşte bu yüzden solgun yüzlüydüler.

Mago'nun çalıştığı okulda, yöneticiler iki hizmetliye birden maaş ödeyemeyeceklerini, bunun sonucu olarak da artık yaşlanmış olan eski hizmetliyi işten çıkarmaları gerektiğini belirtirler. Bunun üzerine Mago da “Peki, o zaman bana verdiğiniz aylığı Bahçıvan'a veriniz. Ben istemiyorum. Yeter ki onun da bundan haberi olmasın.” (s. 83) der. Yöneticiler de bu öneriyi hemen kabul ederler. Ancak Mago, yöneticilerin bu tavırlarından çok rahatsız olur. Sözlerinin bitmesini bile beklemeden dışarı çıkar. Daha sonra da Mago'nun düşünceleri yazarın ağzından şöyle dile getirilir: “Bu kötü yürekli insanlar içini bulandırıyor. Her şeyi bırakıp kaçmak, evine dönmek isteği duyuyordu içinde. Nasıl bunca duygusuz olabiliyordu bu uygar insanlar. Akli almıyordu. Uygarlık denilen şey bu muydu? Sonra Çiçek'i, Erdem Öğretmen'i, Bahçıvan'ı, çocukları düşündü. Bir tek iyi şey için bin kötülükle savaşmaya değerdi (s. 83 +).

Mago, okulda, yoksul öğrencilere yardım amacıyla toplanan eşyaların kamyonlara doldurulup gizlice başkalarına satılmasını ve böylece yöneticilerin haksız kazanç sağlamalarını görünce de çok şaşırır. Gene olanlarla Mago'nun düşünceleri aktarılır. Böylece okuyucunun bakış açısı olumlu yönde etkilenmeye çalışılır: “Akli iyice karışmıştı, insanların, küçük çıkarları için bunca aşağılanmayı göze alabilmelerine şaşırıp kalıyordu. Bunca dolambaçlı işe akli ermiyordu bir türlü. (...) Gözünde bunca büyüttüğü bu uygar insanların arasında, böyle kötü yürekli acımasızlar da vardı işte... Babası ve anası boşuna kaçıp sığınmamışlardı ormana. İnsanlar böyleydi demek; kimi çok iyi, kimi de çok kötü...”

Ama çocuklar? Onlar kötü değildi. İyilik ve kötülük mayasını büyükler katıyordu çocukların içine. (...) İnsanlar, uygarlığı yalnızca iyilik mayasıyla geliştirmiş olsalardı keşke... (...) Keşke, Bahçıvan'ı hiç görmemiş; Erdem Öğretmen'i, Çiçek'i çocukları hiç tanımamış olsaydı. O zaman onlarsız yaşamak böylesine gereksiz, böylesine tatsız gelmeyecekti belki.” (s. 94+).

Böylece okuyucunun, iyi ve dürüst insan olmayla ilgili bakış açısı olumlu yönde etkilenmeye çalışılır.

Sonunda Mago'ya hak veren Erdem Öğretmen insanlık adına şu sözlerle ondan özür diler: “Senden tüm insanlık adına özür dilerim Mago (s. 102).

Altın Kanatlı Topçin; okula yeni başlayan Mine'nin “Topçin” adını verdiği böceğiyle olan arkadaşlığını, dostluğunu anlatır. Mine, yeryüzündeki kötülüklerle bireysel olarak savaşmanın zorluğunu böceğiyle kurduğu dostluktan yararlanarak

anlatmak ister.

Mine'yle teyzesi Nesrin, bir gün hamburgerciye giderken yolda, işçilerin ağaçları keserek yol açtıklarını görürler. Yaptıklarının doğru olmadığını işçilere belirtirler. İşçiler de patrona söylemeleri gerektiğini söylerler. Patronsa oldukça umursamaz bir biçimde şöyle der onlara: “Dümdüz olacak işte, daha iyi değil mi? Zaten orası çamur oluyor yağmur yağınca. Hem siz ne karışıyorsunuz, çekin gidin yolunuza.” (s. 40). Nesrin ve Mine hayal kırıklığına uğrarlar. Ondan böcekleri Topçin'in yardımıyla intikam alırlar. Kendi görüşlerini ortaya koyarak işçilerin düşüncelerini değiştirmeye çalışırlar.

Mine'nin annesi de falcılara karşı okuyucunun bakış açısını etkilemek üzere şöyle konuşur: “Her şeyi bilseler ne olur, bilmeseler ne olur. Kime ne yararı var ki?.. Saf insanları kandırıyorlar işte. Hiç o soygunculara para verilir mi?” s. 53).

Tülüş, daha okula bile gitmeyen Selma'nın böceğiyle birlikte yaşadığı olayları içine alan bir çocuk romanıdır. Tülüş, özellikle çöplüklerde insanların attığı eşyaları yiyen ve sonra da aynısını yapan bir böcektir. Tülüş'ün bu özelliği, Selma ne kadar saklasa da ortalığa yayılır. Televizyoncuların yoğun ilgisiyle karşılaşan Selma, bir gün böceğini evden kaçıtır. Bir televizyoncunun yardımcısı olan Aslı, görevinden ayrılarak Selma'ya ve böceğine sahip çıkar. Onu evinde saklar. Ancak Aslı'nın annesi bu böceğin evde kalmasına izin vermez. Ondan korktuğunu ve öğrendiğini söyler. Bunun üzerine Aslı annesini şu sözlerle ikna etmeyi başarır:

“Anneciğim, lütfen, dinle... Bak, biliyorum, isteyerek değil ama bana da aynı takıntıyı aşıladın. Ben de hep hayvanlardan korkup öğrendim. Artık senin gibi olmak istemiyorum anne. Bugün ilk kez bir hayvanı okşadım. Bu yaşıma geldim ve bir hayvanı ilk kez okşadım. Küçük, masum bir canlıyı... Nasıl bir duygu olduğunu bilemezsin... (...)”

“Sonrasını anlatmaya gerek yok. Aslı'nın annesi de il kez bir hayvanı okşamanın mutluluğunu duydu.

Böylece, hayvan sevgisiyle ilgili olarak, okurların bakış açılarını çok etkileyecek bir yaşantı örneği sunulmuş olur.

Selma, uçup giden ve özgürlüğü seçen böceğiyle birlikte gitmek ister. Bu sırada Aslı araya girip Selma'ya bu düşüncesini değiştirmesi için şöyle der: “Dur Selma, (...) belki yalnız gitmek istiyor. Baksana, onun başka bir dünyası var. Belki de gitmiyor, yalnızca uyumak istiyor kozasının içinde.” (s. 96).

Tülüş romanının sonlarına doğru Çınaroğlu öyküyü bir yerde kesip sonucu okuyucuya bırakır gibi yapar. Daha sonra da romanda yer alan kişilere göre, romanın nasıl sonuçlanacağıyla ilgili yorumlar yaptırır. Böylece, okuyucunun, değişik bakış açıları geliştirmesine katkıda bulunur (s. 97 ve sonrası)

En Büyük Takım Bizim Takım; Çınaroğlu'nun sekiz öyküden oluşan bir kitabıdır. Okuyucunun bakış açısını değiştirmeye yönelik izlere kitabın üçüncü öyküsü olan “Kadınlar Uzay İstasyonu” adlı öyküde rastlamak mümkündür. Öykünün

kahramanı olan Pelin, saçları kesilmek üzere, kuaföre getirildiğinde, annesine şöyle sorar:

- Anne, kuaför berber değil mi?
- Evet.
- O zaman neden berber demiyoruz.?
- Bilmem. Herkes öyle diyor da onun için herhalde.

Annesinin bu sözleri karşısında, Pelin düşüncelerini şöyle belirtir: “Hoppala!.. Bütün arkadaşları öyle diyor diye, ağabeyime ‘Boş ver lan,’ dediğim için annemden tonla azar işiten sanki ben değilim. Unuttuğumu mu sanıyor ne? (...)

- Herkesin ne dediği bizi ilgilendirmez. Biz doğru olanı söylemeliyiz (s. 22).”

Daha sonra “Star Kuaför” yazar işyerinin önüne geldiklerinde, Pelin işyerinin adından yola çıkarak durumu şöyle sorgular: “Evet, neyse ki *Star*’ın *yıldız*, *kuaför*’ün de *berber* anlamına geldiğini biliyorum. Yabancı dilde bildiğim başka sözcükler de var. Daha da çoğunu öğrenmek isterim ama burada bunları neden yabancı dilde yazdıklarını da anlamıyorum. Doğrudan ‘Yıldız Berberi’ deselerdi ya.(s. 22)”

Böylece Selin’in aracılığıyla, konuşurken, Türkçesi varken, yabancı dilden sözcükleri almamız ve yerine Türkçelerini kullanmamız gerektiği konusunda okuyucu bilinçlendirilmeye çalışılır. Yine aynı konuda bir uyarı da “Pastaların Dilinden Kim Anlar” adlı öyküde yapılır. Anne süpermarketlere neden bakkal ya da büyük bakkal denilmediğinden yakınır. Yine bu öyküde de, karşılığı varken Türkçelerini kullanmamız gerektiği konusunda okur etkilenmeye çalışılır (s. 49).

“Deniz Altında Yüz Beş Metre” adlı öyküde de özgüven konusunda, öykü kahramanı olan çocuk, dalmayla ilgili olarak okuyucunun bakış açısını şu sözlerle etkilemeye çalışır: Yüzebilirim dedim, başarıyorum dedim. Başarmalıyım. Daha ilerde, büyüdüğümde, çok daha zorlarının üstesinden gelebilmek için için bugün bu yarıştan yüzümün akiyla çıkmalıyım.” (s. 38).

Kitabın son öyküsü olan “Ablam Meslek Seçiyor”da da meslek seçimiyle ilgili okuyucuya mesaj verilmeye çalışılır. Bütün aile bireylerinin karışması üzerine öykü kahramanı Can isyan eder ve şöyle der:

— Herkes neden karışıyor ki? O hangi mesleği isterse onu seçer. Ama önce kendi kendine düşünmeli. Herkes bir şeyler söyleyip duruyor, onun da kafası karışıyor. Siz karışmayın da o kendisi seçsin mesleğini (s. 62).

“Beyaz Benekli At” dört uzun öyküden oluşan bir çocuk kitabıdır. “Balıkanya Şemsiyeleri adlı öyküde, Şemsi Balık, Bilgin Balık’ın anlamsız tavrından sonra üretim konusunda düşüncelerini şöyle dile getirir: “(..) Suyun bittiği yerde yaşayan insanların, güneşin sıcağından ve kendi göklerinden gelen sulardan korunmak için bu şemsiyeleri kullandıklarını, oysa burada, denizin içinde böyle bir şeyin gereksiz olduğunu söyledim. Böylesine gereksiz ve anlamsız bir üretim, ülkemizi türlü zararlara sokabilirdi. Daha yararlı bir şey, ne bileyim, yavru balıklar için oyuncaklar üretebilirdi şemsiye yerine (s. 37).”

Ayrıca aynı öykünün sonunda, denizi kirletmeyle ilgili olarak da okuyucunun bakış açısı etkilenmeye çalışılır (s. 44)

İncelenmiş olan kitaplardan biri de olan “Uzay Güzeli” adlı romandır. Roman, ilköğretim üçüncü dördüncü sınıf düzeyinde, bilim kurgu özellikli bir uzun öyküden oluşmaktadır. Ancak bu romanda, çocuklara yönelik olarak, onların herhangi bir konuda bakış açısı kazandırmaya yönelik örnek bir yaşantıya rastlanmamıştır. Bu nedenle Uzay Güzeli’nden daha fazla söz edilmeyecektir.

“Örgücü Nine” adlı öyküdeyse, yaptıkları ve ürettikleriyle tembel insanların yaşadığı bir köyde, köylülere örnek olup özellikle gençleri tembellikten kurtaran ninenin yaşantısından bir kesit sunulur. Örgücü Nine, sonunda onların yaşama karşı olan tembel ve miskin bakışlarını değiştirir. Bu durum, öyküde şu sözlerle belirtilir: “Sonunda çocukların tümü de sıcak yün giysiler içindeydi. Daha da güzeli, canlı, sağlıklıydılar şimdi; güç dolu, çalışma isteği doluydular. ‘Örgücü Nine’lerine nasıl teşekkür edeceklerini bilemiyorlar, bir şeyler yapmak, yararlı olmak için çırpınıyorlardı.” (s. 65).

5. SONUÇ, YARGI VE ÖNERİLER

Ayla Çınaroğlu kitaplarında çocukların dünyasını, düşüncelerini, duygularını, sevinçlerini, korkularını, kaygılarını yine onların bakış açısından onların diliyle dile getirme ve sonra da onlara belli bir seçenek sunarak ya da belli bir yön göstererek tutum ve tavırlarını etkilemeye yönelik örneklere sık sık yer vermektedir. Çınaroğlu, hem bir çocuk kitabı resimleyicisi hem de çocuklar için yazan bir öykücü ve romancı olarak bu konuda bilinçli bir tutum izliyor denilebilir. Ancak Çınaroğlu, çocukları yaratıcılığa zorlayıp, onların sorgulayıcı birer insan olmaları için, kimi zaman belli ilkeleri göz ardı etmekte, biraz aceleci davranarak öykü ya da roman kahramanlarının yerine kendisi konuşmaktadır. Kimi zaman da okura bir düşünce alanı bırakmadan, kişileri aracılığıyla söyleyeceklerini sıralamakta, okuyucusunun yorum yapma alanını daraltmaktadır. Unutulmamalıdır ki, çağdaş anlamda okuma yazma becerisi kazandırılacak insanlara okul öncesi yıllardan başlanarak gelişim düzeylerine uygun bir yaklaşımla duyma ve anlama sorumluluğu verilmesi gerekir. Çocuklar okuma eyleminin daha etkin bir üyesi yapılmalı, yazarın aktardıklarından anlam oluşturma görevi zaman zaman da okurlara bırakılmalıdır Sever: 2003: 16).

Bu çalışmayla, *çocuk* yazarı olmanın; çocukla ilgili bir sorumluluğu da yüklenmek anlamına geldiği açıkça ortaya çıkmaktadır. *Boş bir sayfa* ya da şekil verilmeyi bekleyen bir *hamur* konumunda olan çocuğu, geleceğe hazırlamada, bir yazar yazdıklarıyla etkili olmak istiyorsa, yazarlığın ötesinde, eğitim bilimleri ile ilgili gelişmelerden de yararlanmasını bilmelidir. Dahası seslendiği çocuğa, eğitim programlarının kazandırmayı hedeflediği kazanımlardan da haberli olmalı ve bunları, yazdıklarına yazınsal estetiğin istediği nitelikte yansıtmasını bilmelidir.

KAYNAKÇA

- ÇINAROĞLU, Ayla, 2007: **Çikolatayı Kim Yiyecek, Uçanbalık Yayınları, İstanbul (Birinci Basım: 2002).**
- _____ 2007: **En Büyük Takım Bizim Takım**, Uçanbalık Yayınları, İstanbul (Birinci Basım: 1998).
- _____ 1997: **Altın Kanatlı Topçın**, Uçanbalık Yayınları, İstanbul (Birinci Basım: 1995).
- _____ 1997: **Mago**, Uçanbalık Yayınları, İstanbul (Birinci Basım: 2000).
- _____ 2001: **Tülüş**, Uçanbalık Yayınları, İstanbul.
- _____ 2006: **Beyaz Benekli At**, Uçanbalık Yayınları, İstanbul (Birinci Basım: 1995).
- _____ 1995: **Uzay Güzeli**, Uçanbalık Yayınları, İstanbul (Birinci Basım: 2007).
- İPŞİROĞLU, Zehra, 2005: **“Okuma Sevgisi Nasıl Kazandırılır?” Çağdaş Eğitimde Sanat**, Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği Yayını, İstanbul 1994.
- Türkçe Sözlük**, Türk Dil Kurumu Yayını, Ankara.
- KIBRIS, İbrahim, 2005: **Çocuk Edebiyatı**, Tekağaç Eylül Yayınları, Ankara.
- SEVER, Sedat, 2003: **Çocuk ve Edebiyat**, Kök Yayıncılık, Ankara.